
Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı

Bankalar Caddesi Minerva Han 2/3 Karaköy 34425 İstanbul

Tel: +90.212.292 89 03 Faks +90.212.292 98 41

info@tesev.org.tr www.tesev.org.tr

Güvenlik Denetiminde Sivil Aktörler

Aylık İzleme Raporu Kasım 2007

Ebru İlhan

Proje Asistanı, Demokratikleşme Programı, TESEV

Bu aylık izleme raporu, Kasım ayı boyunca Türkiye’de güvenlik sektörüne ilişkin meydana gelen gelişmelerle ilgili bilgi vermeyi amaçlamaktadır. Bunun için TESEV Demokratikleşme Programı bünyesinde düzenli olarak gerçekleştirilen medya taramasından ve sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerinden yararlanılmaktadır.¹

Kasım 2007’de yazılı ve görsel basının gündemi oldukça yoğundu ancak bu raporda dikkat çekmek istediğimiz noktaların başında *Milliyet*’ten Fikret Bila’nın emekli komutanlar ile yaptığı söyleşiler ve bu söyleşiler kapsamında derlenen kitabı ile ilgili basına yansıyan asker sivil ilişkileri, Kürt sorunu ve TSK’nın güvenliği sağlamadaki rolü üzerine yorumları gelmektedir. Fikret Bila, “PKK’yla geçen 24 yılın komutanları” adını verdiği yazı dizisinde ve bu söyleşilerin daha kapsamlı bir biçimde yer aldığı *Komutanlar Cephesi* adlı kitabında PKK’ya karşı ‘asimetrik savaşı’ komuta eden Kenan Evren, Süleyman Demirel, Doğan Güreş, İsmail Hakkı Karadayı, Aytaç Yalman ve cephede mücadele eden Necati Özgen, Hasan Kundakçı ve Altay Tokat’ın anılarını kamuoyunun dikkatine sundu.

Komutanlar Cephesi’nin en dikkat çeken yanı tüm söyleşilerde konuşmacıların PKK ile mücadeleden bahsederken bir noktada Kürt sorununun kimlik, din ve aidiyet boyutuna ilişkin yorumlara da yer vermeleriydi. Bu yorumlardan en çarpıcı olanı Kenan Evren’e ait olanlardı. 12 Eylül sonrasındaki dönemde Kürt vatandaşlara ilişkin yürütülen siyaseti şekillendirdiği iddiasına yanıt veren Kenan Evren Kürtçeyi yasaklama politikasının hatalı olduğunu ifade etti. Yasağın nedeninin de o yıllarda bölgeye yaptığı bir ziyaret sırasında bir ilkokuldaki öğrencilerin Kürtçe ders gördüklerini ve Türkçe bilmediklerini öğrenmesi olduğunu sözlerine ekledi. Söyleşide bu gerekçeyi gösterirken aslında hatalı olduğunu da

---

¹ Bu proje Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu tarafından desteklenmekle birlikte, içeriğinden sadece TESEV sorumludur. Bu raporda ifade edilen görüşler, analiz ve öneriler TESEV ve Avrupa Komisyonu’nun resmi görüşlerini yansıtmamaktadır.

itiraf eden Evren yurtdışındaki uygulamalardan örnek verdi. Böylece Kenan Evren'in 12 Eylül sonrası dönemde kamu görevlilerinden sivillere kadar Güneydoğu'daki halkın kendi anadilleri ile ilişkilerinin devlet ve güvenlik kurumları tarafından belirlenmesinin yanlış bir yöntem olduğunu teyit etmiş oldu. Fakat bu yöntemin alternatifini sunarken de sınırlarını, resmi eğitim dilinin Türkçe olması gerektiği şeklinde çizdi.

Emekli Genelkurmay Başkanı Org. İsmail Hakkı Karadayı ise Kürtçe yayın hakları ile ilgili görüşlerinde PKK'nın yayın organı olduğu iddia edilen *MED TV'nin* İngiltere'de yayın yapmasının sakıncalarını İngiltere Genelkurmay Başkanına bildirirken yayınların terörist bir organizasyonu (ki bu noktada PKK ile İrlanda Cumhuriyet Ordusu [Irish Republican Army, IRA] arasında benzerlik bağı kurmuştur) ve onun mesajlarını izleyiciye sunduğunu belirtti. Bu bağlamda *MED TV'nin* yayının kesilmesini de doğal bir kazanım olarak nitelendirdi. Ancak Karadayı yurt içinde Kürtçe yayın yapılması konusunda bir yorumda bulunmadı ve Kürt hareketinin kimlik ayrımı taleplerinin de 'Türkiye'nin kimliği Türktür' gerekçesi ile yersiz bulduğunu ve başka kimliklerin telaffuzunun sakıncalı olduğunu belirtti.

Son olarak Org. Aytaç Yalman'ın sosyal sorun dönemi olarak adlandırdığı dönemde, yani 1938–1970 döneminde, Kürt kimliğinin ve sosyal alanda Kürt vatandaşlarının varlığının 'kendini ifade etme' alanında tıkandığını söylemesi önemliydi. Yalman'ın tespitleri arasında devletin ve kurumlarının 'Kürt yoktur' ya da 'Kürtler Türklerin bir koludur' inancıyla hareket ederek aslında 'dilini konuşmak, şarkısını, türküsünü dinlemek' gibi isteklerinin bilinçli olarak tanınmadığına dair ifadesi dikkat çekiciydi. Yalman'a göre kimlik ve aidiyet arayışı sonucunda geliştirilen ve sosyal istekler diye tabir ettiği talepler 'yıkıcı faaliyetler' olarak addedildi ve bugüne kadar gelen sorunların kökünde bu dönemde yapılan hatalar yatıyordu.

Söyleşilerde ortaya çıkan bir diğer tema ise PKK'ya karşı güvenlik güçlerinin düzenlediği operasyonların ya da aldıkları önlemlerin etkinliğinin sorgulanmasıydı. Aytaç Yalman röportajı ile başlayan yazı dizisinde, emekli Org. Yalman'ın PKK terörünün başlangıcından itibaren mücadelenin dünya politikalarına paralel olarak değiştiğini gösterdi. Mücadelede ABD ve AB üye ülkelerinin Kürt hareketine karşı tutumları ve Suriye, Irak ve İran'ın birbirleri ve bölge ülkeleri ile ilişkilerinin terörün yükselmesinde ya da kontrol altına alınmasında etkin olduğunu ifade etti. Emekli Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş de Sovyetler Birliği'nin ve Doğu Bloğu'nun dağılmasından sonra açığa çıkan silah ve diğer askeri malzemeyi Jandarma ve TSK'nın zimmetine geçirmesinden bahsederken aslında PKK'nın elindeki silah ve malzemelerinin Türkiye'deki güvenlik güçlerinin elindekilere nazaran daha etkin olduğunu da ekliyordu. Bu anlamda doksanlı yılların başında TSK'nın henüz operasyonel anlamda kendini yeni tanımlamaya başladığını söylemek mümkündür. Nitekim Güreş'in Çekiç Güç'ün kurulması ile ilgili tespitlerinde ve 1992 yılında Kuzey Irak'a yapılan sınır ötesi harekâtın anlatımında da PKK'nın Irak'lı peşmergelere karşı güçlü olduğunu belirttiğini; öte yandan Irak'ın ve özellikle Talabani'nin TSK ile işbirliği halindeyken PKK'yı kurtaracak girişimlerde bulunmuş olmasını da talihsizlik olarak değerlendirdiğini unutmamak gerekir.

Özellikle emekli Genelkurmay Başkanı Org. Hilmi Özkök'ün anılarında göze çarpan önemli bir başka nokta da ordunun kamuoyunun gözetimi altında olmasının yarattığı 'daha ölçülü hareket etme zorunluluğu'dur. Bila, Özkök ile söyleşisinde 1980'li yılların başından itibaren PKK'ya karşı sürdürülen mücadelede özellikle CNN gibi yabancı medya kuruluşlarının Türkiye'yi yakından izliyor olması Türk Silahlı Kuvvetlerinin hareket alanını daralttığına dikkat çekti. Gözetim kelimesini özellikle kullanan Özkök,

Amerikan ordusunun da benzer bir gözetime tabi olduğunu da ifade etmiştir. Bu anlamda emekli Orgeneral medyaya ve özellikle küreselleşen medyanın gücüne olumsuz bir yargı yüklemekten ziyade dönüşen şartların terörle mücadeleye yansımaları konusunda nesnel bir gözlem yapmıştır. Kamuoyunun kanısının son derece önemli olduğu da teyit edilmiştir.

Bila'nın söyleşilerinde aldığı yanıtların arasındaki farklılıklar üzerinden Türk Silahlı Kuvvetleri'ndeki komutanların PKK ve Kürt sorununun yarım asırlık tarihini şekillendirirken attıkları adımlar ya da benimsedikleri yöntemler ile emekliye ayrıldıklarında konu ile ilgili yorumlarının ciddi anlamda değiştiğini görüyoruz. Komutanların üzerinde hemfikir oldukları konular (örneğin PKK'nın dış destekle ayakta kaldığı ya da güçlendiği veya sınır ötesi operasyonların çoğunlukla komşu ülkelerin müdahil olması sonucunda şekillendiği) dışında ifadelerinin görev sonrasında farklılaşması da Kürt sorunundaki çözümsüzlüğü açıklıyor. Çözümsüzlüğü açıklamakta bu denli gecikmeleri de gerçekten düşündürücüdür. *Radikal*'deki köşe yazısında İsmet Berkan'ın sorduğu gibi "[E]mekli komutanlar, bugün sahip oldukları bu görüşleri yüksek görevlerini yaparlarken de hiç dile getirmiş miydiler?"

Belki de yukarıdaki sorunun bir benzerini medyaya yöneltmek mümkün: Komutanlar emekli olmadan önce de PKK ve Kürt sorununa yaklaşımları ile ilgili olarak genel yayın yönetmenleri, köşe yazarları ya da muhabirler onlara soru yöneltti ya da eleştirdiler mi? Terörle mücadele kapsamında yapılan haberler düşünüldüğünde, örneğin savunma muhabirlerinin güvenlik güçlerindeki haber kaynakları ile ilişkisi nedeniyle belki de eleştirel mesafeyi muhafaza etmelerinin güç olduğu söylenebilir. Öyle ki Bila'nın yazı dizisi ve *Komutanlar Cephesi* kitabı sayesinde gerek Bila'nın derlemesi üzerinden gerekse konunun uzmanlarının görüşlerinin alınması suretiyle TSK'nın PKK ile geçen yıllar boyunca faaliyetlerine eleştirel bakılması mümkün oldu. Bu geç kazanılan meşruiyet sayesinde 6 Kasım sonrasında takip edilen gazetelerde Kürt sorunu etraflıca tartışılabilir. Son kertede eleştiri getirebilme yetisi genelde nesnel haberciliğe görece sadık kalmaya çalışan *Radikal* ve *Zaman* gibi gazetelerde gözlenirken, *Hürriyet* Komutanlar Cephesi'nin PKK'yla mücadele konusunda sunduğu taktiksel verileri sayfalarına taşımayı tercih etti.

Basının güvenlik güçlerinin faaliyetlerini nesnel bir biçimde yansıtabilmesi için gerekli olan güvenceler ve özgürlüklerin 'ulusal güvenlik'in temini gibi gerekçelerle kısıtlanabildiğine geçtiğimiz aylarda da tanık olduk. Fikret Bila'nın söyleşilerinin uyandırdığı kamuoyu ilgisi ve tartışma ortamı sonucunda da TSK'nın, emekli askerlerin terörle mücadele hakkında öz eleştiri maiyetinde açıklamalar yapmasını engellemeyi amaçladığı iddia edilen bir kararı Kasım ayı içinde alındı. Aslında 30 Nisan 2007 tarihinde alınan ancak *Komutanlar Cephesi'nin* basında yankılanması sonucunda manşetlere taşınan karara göre emekli subayların görev verilmeden konuşmaları halinde askeri tesislerden men edilecekleri koşulu konmuştu. Basında kararın emekli paşalara 'sus emri' olarak değerlendirilmesi üzerine Genelkurmay Başkanlığı internet sitesinden yaptığı açıklamada kararın amacının 'ahde vefa' ve 'kurumsal koruma' olduğu ifade edildi.²

PKK'ya yönelik sınır ötesi operasyon

Kasım ayı başında Başbakan Tayyip Erdoğan'ın ABD Başkanı George Bush ve Amerikalı yetkililerle Washington'da yaptığı görüşmeler basın tarafından yakından takip edildi. Bu ziyaretin amacı PKK'nın Türkiye içindeki ve Kuzey Irak'taki varlığına karşı alınması

² "Yasak değil tedbir", *Hürriyet*, 19.11.2007

gereken askeri önlemlerin boyutlarını ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin olası Kuzey Irak operasyonunu tartışmaktı. ABD'li ve Türk yetkililerin mesajlarının içeriğini doldurmaya gayret eden basın mensupları artan terör olaylarına karşı Türkiye'nin bölge devletleri ve uluslararası aktörlerden bağımsız olarak geliştireceği yanıtı da manşetlere taşıdı. *Sabah*, *Hürriyet*, *Zaman* ve *Radikal* gazeteleri 6 Kasım 2007 tarihinde görüşmelere ve hükümetin açıklamalarına dair geçtikleri haberlerde "terör örgütü PKK"ya karşı operasyonun destekçisi olarak yer aldılar.

Erdoğan hükümeti, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kuzey Irak'a düzenleyeceği sınır ötesi operasyonu onaylayan tezkereyi 17 Ekim'de TBMM'den almıştı. Tezkereyi takip eden süreçte operasyona başlamak için atılacak adımlardan ilki ABD ile yapılacak olan görüşmelerdi ve bu görüşmelerde alınan kararlar da operasyonun boyutunu ve yöntemini belirledi. 28 Kasım'da ise TBMM TSK'yı sınır ötesi operasyona ilişkin olarak yetkilendirdi. *Sabah*'ın 30 Kasım tarihli haberinde Başbakan'ın "Arkadaşlar ifademe lütfen dikkat edin, saptırılmasın. Şu anda Türk Silahlı Kuvvetlerimiz 28 Kasım itibarıyla yetkilendirilmiştir. Çerçevesi o yetkinin içerisindedir" sözleri hükümetin Türk Silahlı Kuvvetleri'nin operasyon talebinden sonraki kısa dönem boyunca gösterdiği dikkatli tavrı tamamlayıcı nitelikteydi. PKK ile mücadelede Kuzey Irak'a askeri operasyon düzenlemenin gerekliliğini savunurken her zaman Kürt sorununun yalnızca askeri yollarla çözülmeyeceğini hatırlatan hükümet 17 Ekim'den bu yana kamuoyunun ve medyanın da beklentileri doğrultusunda Irak'a girmenin en uygun zamanını bekliyordu. Fakat sınır ötesi operasyon konusunda yetki ve karar mekanizması olmanın tedirginliğini yaşayan yasama ve yürütme organları 28 Kasım itibarıyla yetkiyi güvenlik güçlerine devrederek derin bir nefes aldılar.

Operasyon kararının gölgesinde manşetlerden uzak gerçekleşen Yüksek Askeri Şura'da alınan kararlar 30 Kasım 2007'de Cumhurbaşkanı Gül'e sunuldu. Erdoğan Temmuz 2007 seçimlerinden bu yana gitgide yakınlaştığı Türk Silahlı Kuvvetleri'ne ithafen Anıtkabir Özel Defteri'ne "Yüksek disiplini ve vazife şuru, üstün donanımı, yenilenme ve hazırlık durumu ile Türk Silahlı Kuvvetlerimiz, zor bir coğrafyada ulusal güvenliğimizin, millet olarak huzur ve selametimizin teminatıdır" diye yazdı.³

DTP, Kürt siyaseti ve terörle mücadele

Dağlıca'da Türk askerleri ile PKK militanlarının çatışmasının sonucunda sekiz askerlin kaçırılması Kasım ayı başında gündeme damgasını vurdu. Türk askerlerin kaçırılmasını takiben gerçekleştirdikleri çeşitli temaslar sayesinde askerlerin TSK'ya iadesini sağlayan DTP'li milletvekilleri çeşitli çevrelerden tepki topladı. Örneğin, CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, askerlerin Türkiye'ye iadesi için düzenlenen temaslarda ABD'li bir general ve bir Iraklı bakanın bulunmasının yaşananların 'karışık işler' olduğuna işaret ettiğini belirtti. Aynı partinin Grup Başkanvekili ise AKP hükümetinin DTP üzerinden PKK ile iletişim halinde olduğunu iddia etti.⁴ MHP Genel Başkan Yardımcısı Toskay ise DTP'nin askerleri kurtarma operasyonu ile aslında PKK lehine propaganda yaptığını öne sürdü. Tüm bu yorumlara ilişkin DTP Grup Başkanı Ahmet Türk, PKK konusunda müdahil olsalar da olmasalar da DTP'li vekillerin ve partinin tepki topladığını ifade etti. Son olarak Büyükanıt'ın *Hürriyet*'in 10 Kasım tarihli haberinde 'O partinin adını ağzıma almam' demesi de DTP'yi terör olayları ile direkt olarak ilişkilendirdiğini teyit etmiş oldu. Bu teyidi, takip edilen yayınlar da destekledi ve *Zaman*'ın 16 Kasım tarihli Yorum haberinde

³ *Sabah*, 30.11.2007

⁴ "Askerlerin bırakılmasında zamanlamaya dikkat", *Radikal*, 06.11.2007.

Davut Şahiner'in sözlerinde bu destek açıkça ortaya kondu: "Bu çerçevede DTP-PKK bağlantısı reddedilemez bir gerçektir".

Bu teyidi izleyen süreçte DTP'nin kapatılması gündeme geldi. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlanan iddianamede "Öcalan'ın talimatlarına uygun olarak hareket eden kişilerin kurduğu ve kapatılma kararının uygulanmasına değin terör örgütüne bağlı olduğu bilinen DEHAP'ın uzantısı" olarak addedilen DTP'nin PKK ile bağlantısı konusunda kuşku olmadığı belirtildi. Yargıtay Başsavcılığı'nın iddianamesindeki en çarpıcı ifade ise 23 Ekim 2004 tarihli *Vatan* gazetesi ve 26 Ekim 2004 tarihli *Star* gazetesi haberlerindeki DTP-DEHAP-Öcalan ilişkisine dair haberlerin iddiayı güçlendiren deliller olarak kullanılmasıydı.⁵ Parti kapatma sürecine tepki veren köşe yazarları, gazete ve diğer basın organlarının da görünür hale geldiği süreçte DTP'nin kapatılmasının gerekçelerinden birinin iki ayrı gazetede yer alan haberler olması son derece ilginçti.

Dağlıca, tutuklamalar, Tümgeneral Yılmaz ve yayın yasağı

Hakkâri Dağlıca'da 21 Ekim 2007 tarihinde meydana gelen çatışmada PKK tarafından kaçırılarak iki hafta rehin tutulan sekiz askerin teslim edilmesinden sonra, gözümlüne alınmasıyla ilgili gelişmeler terörle mücadele ekseninde basın ile askerin ilişkileri açısından önemli yere sahiptir. İki hafta rehin tutulan askerler DTP'li milletvekillerinin de aracılığı ile iadelerinden hemen sonra tutuklandılar. "Van Asayiş Kolordu Komutanlığı Askeri Mahkemesi tarafından 'memuriyet görevinin gereklerine aykırı hareket etmek', 'emre itaatsizlikte ısrar' ve 'yurtdışına firar' suçlarını işledikleri iddiasıyla tutuklanan 8 asker için 5 yıldan 20 yıla kadar hapis cezası ile yargılanacağı" belirtildi.⁶ Yargı sürecine dair *Gündem* gazetesine yansıyan bir haberdeki iddialara göre ise tutuklanan askerler Diyarbakır'da 7. Kolordu Komutanlığı'nda iken etnik kökenlerine, Nevruz gösterilerine katılımlarına, ailelerine ilişkin soruşturmaya tabi tutuldular.⁷ Soruşturmaya dair bu haber *Gündem* dışındaki izlenen gazetelerde yer almadı.

Van Jandarma Asayiş Kolordu Komutanlığı Askeri Mahkemesi tarafından '8 şüpheli hakkında devam eden soruşturma' nedeniyle tüm yazılı ve görsel basın kuruluşlarına yayın yasağı getirildiği açıklandı. Dağlıca olayı ve davası basını ve kamuoyunu yakından ilgilendirirken konu ile ilgili yayın yasağı geliştirilmesi tepki topladı. Zira askerlerin teslim olması ile birlikte oluşan askerlerin teröristlerle işbirliği içinde olduğu ihtimali terörle mücadelede belirleyici ipuçları verecekti. Medyaya uzun bir süredir Güneydoğu'da terörle mücadele sırasında ölen askerlerin hayatlarına ilişkin yayınlanan haberlere, Türk Silahlı Kuvvetleri ve hükümet yetkililerinin eleştirilerini takiben, yayın yasağı getirildi.

Ay boyunca yaşanan çatışma ortamı ve özellikle de Dağlıca sürecinde medya mensuplarının Genelkurmay Başkanlığı bünyesindeki ya da güvenlik sektöründeki haber kaynaklarıyla iletişimindeki sorunlar görünür hale geldi. Öyle ki operasyonlar konusunda yapılan spekülasyonlar sıklıkla Genelkurmay'ın internet üzerinden basında yer alan haberleri düzeltme ihtiyacını artarak duyması ve akreditasyonu teyit edilmiş bazı yayın organları dâhil ulusal basının TSK'nın politikalarını doğru yansıtmadığı izlenimini oluşturdu. Örneğin Dağlıca'da PKK tarafından tutuklanan ve daha sonra serbest bırakılan komutanlar ve askerlerin askeri soruşturması devam ederken medyada komutanların tutuklandığı yönündeki 13 Kasım 2007 tarihli haberlerin tümü Genelkurmay Başkanlığı

⁵ "İşte DTP kapatılsın diyen Başsavcı'nın gerekçeleri", *Zaman*, 16.11.2007

⁶ *Zaman*, 12.11.2007.

⁷ "Esir askerlere etnik soruşturması", *Gündem*., 13.11.2007

tarafından 'gerçek dışı' olarak addedildi. ⁸ Yayın yasağının alınmasında Dağlıca'da sıcak temas esnasında bölge komutanını 'Tümgeneral Yılmaz' adını kullanarak arayan muhabirin bilgi alması sonucu Genelkurmay nezdinde basın mensupları ve yayın organlarının güvenilirliği ve ahlaki sorumluluklarını yitirmeleri etkili oldu. Tümgeneral Yılmaz rumuzunu kullanarak haber alan muhabirin *Vatan* Gazetesi'nde çalıştığını açıklayan gazetenin Genel Yayın Yönetmeni Tayfun Devocioğlu muhabirin işine son verildiğini de belirtti.⁹ PKK ile Türk Silahlı Kuvvetleri'nin mücadelesinde son derece önemli bir yeri olan Dağlıca soruşturmasının saydamlığı gerek basın ile güvenlik güçlerindeki haber kaynakları arasındaki kopukluktan gerekse Genelkurmay Başkanlığı'nın tutumundan ötürü kısmen yitirilmiş oldu.

Medya mensuplarının ve Türkiye'deki basın yayın organlarının ciddi bir sınav verdiği terörle mücadele sürecinde muhabirlerin medyadaki görevlerinin sınırlarını tanımlamada yargının da etkili olduğu da gözlemlendi. *Radikal*'in 22 Kasım tarihli haberine göre Doğan Haber Ajansı'nda çalışan Emin Bal adlı muhabir, 4 Ekim'de PKK ve Abdullah Öcalan yanlısı sloganların atıldığı bir PKK cenazesini izlemiş ve sonrasında bu cenazenin haberini yapmıştır. Ancak, *Radikal*'deki habere göre, cenazede 'bölücü' sloganlar atılmasına rağmen Emin Bal duyduklarını ve gördüklerini savcılığa ya da güvenlik güçlerine bildirmedikleri için TCK'nın 278. Maddesine göre yargılanacaktır.

Üniversitelerde 'fişleme'

Zaman'ın 8 Kasım 2007'de yayınladığı ve takip edilen diğer gazetelerde rastlanmayan haberine göre MİT ve JİTEM'den gelen istihbarat gerekçesiyle Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde fişleme sonucu 51 öğretim üyesine görev verilmedi. Benzer fişleme olaylarının Van 100. Yıl ve Ankara Gazi Üniversitelerinde de yaşandığını savunan haberde akademisyenlere kadro açılmamasının belirli bir gerekçesi olmadığı ama geçmişte rektörlerin özel kasalarından Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem Müdürlüğü, JİTEM ve MİT kaynaklı verilerle hazırlanmış dosyaların olduğu ve bu dosyalarda söz konusu kişilerin siyasi görüşlerine ya da inançlarına göre profilleri yapıldığı açıklandı.

TESUD ve Emekli Subayların ekonomik girişimleri

Eylül 2007'de Türkiye Emekli Subaylar Derneği'nin (TESUD) Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK) hakkında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) başvurduğu iddiaları gündeme gelmişti. Türkiye Emekli Astsubaylar Derneği (TEMAD) Başkanı Mustafa Erol başvurularının gerekçesini açıklarken astsubayların OYAK Holding yönetimine alınmaması üzerine şikâyetçi olduklarını ve Türkiye'de tüm hukuki yollara danışmalarına rağmen sonuç alamadıklarından AİHM'ye başvurduklarını açıkladı. Eylül raporumuzda konuya ilişkin Umur Talu'nun yorumuna yer vererek OYAK Holding'in sermaye kaynağının yüzde 70'ini karşılayan astsubay, yedek subay ve diğer alt kademe askeri personelin Holding yönetiminde etkin olamaması ve katkılarını geriye alamamasının demokrasi bilincine aykırı olduğunu vurgulamıştık.

OYAK Holding hakkındaki tartışmalar Kasım 2007'de de bir kaç habere kaynak teşkil etti. *Zaman* tarafından yayımlanan haberlere göre TESUD, OYAK ölçeğinde olmasa da bir kaç ciddi projeye imza atmaya hazırlanıyor. Bu projelerden biri de TESUD'un kuracağı bir üniversite olacak. Haberlerdeki iddialara göre TESUD'un projeleri sayesinde

⁸ Sabah, 'Genelkurmay: Dağlıca'daki komutanlar tutuklanmadı' 13.11.2007

⁹ Zaman, 'Tümgeneral Yılmaz Vatan'da çalışıyormuş', 15.11.2007

Genelkurmay Başkanlığı'nın emekli askerlerin özel sektörde yer almasını sakıncalı bulmasının önüne geçilmiş olacak. Emekli astsubayların OYAK Holding'e açtıkları davanın akıbetine dair bilgi içermeyen haberlerden Holding yönetimi ile emekli astsubaylar arasındaki çekişmenin dindiği izlenimini edinmek mümkündür.

Polis şiddeti ile ilgili endişe uyandıran haberler...

Kasım 2007 Emniyet Teşkilatının basın tarafından yakından izlendiği ve polis memurları tarafından gerçekleştirilen hak ihlallerini sıklıkla yansıttığı bir dönem oldu. Özellikle *Sabah* ve *Radikal* polis memurlarının işlediği iddia edilen suçları kimi zaman dosya halinde kimi zaman da kısa haberler biçiminde yansıttılar. Diğer izlenen yayınlar ise polis şiddetine yönelik köşe yazıları ve kısa haberleri ay boyunca aralıklarla yayınladılar. *Sabah*'ın 27 Kasım'da yayımladığı polis dosyasında 2006'dan bu yana 34 kişinin polis müdahalesi sonucunda öldüğü açıklandı. Kaydedilen 34 ölümün 2'sinin gazetenin ifadesiyle "maganda polis kurşunu" ile, 3'ünün gözaltında ve 16'sının da polis cinneti sonucunda gerçekleştiği öğrenildi. Bu olaylardan yargılanan 2 polisin intihar ettiği ve 11 polis hakkında soruşturma açıldığı biliniyor. Dosyada ayrıca 869 memurun psikolojik tedavi gördüğü, 122 polisin de intihar ettiği yer aldı. Polis teşkilatının çalışma şartlarının zorluğu, psikolojik yardım konusunda ise memurların sakıncaları olduğundan depresyonla boğuştukları verilen bilgiler arasında önemli bir yere sahipti. *Radikal*'deki köşesinde Türker Alkan polis şiddetini şu sözlerle yedi:

Gazete satan gence ölüm...

Ehliyetsiz gence ölüm...

Parkta arkadaşıyla sohbet eden gence ölüm...

Avukata dayak...

Afrikalı gence karakolda ölüm...

Hepsinde de polisi haklı çıkaracak açıklamalar: Müteveffa saldırgan biri çıktı.¹⁰

Ancak medyanın Emniyet Teşkilatını eleştirirken polis memurlarının ruhsal ve fiziki sıkıntılarını ve Teşkilattaki etik düzenlemelerin eksikliğini hesaba katmadığı da açıktı.

Polis memurlarının müdahaleleri sonucunda yaşanan ölüm ya da yaralanma vakaları Emniyet Teşkilatı ya da sorumlu merciler tarafından Alkan'ın da değindiği gibi münferit olaylar olarak adlandırıldı ve mağdur ile suçlunun yer değiştirdiği gözlemlendi. Emniyet Teşkilatına yöneltilen ve hak ihlallerinin yoğunluğundan kaynaklanan eleştirileri yetkililer saldırı olarak değerlendirdi. Ancak polis şiddetine dair münferit vakalar çoğaldıkça Teşkilatın da tepkisinin değiştiğini ve yargıda çözümsüz ya da sürüncemede olan davalara ilişkin medyanın ısrarlı takibi sonucunda bazı somut adımlar atma yolunda gittiğini de söyleyebiliriz. Öte yandan Aylık Raporlarda takip edilen bazı davaların da aralarında bulunduğu polis şiddeti haberleri genel anlamda endişe vericiydi. Bu olaylardan bazıları *Sabah* tarafından derlendiği biçimiyle aşağıdadır:

9 Ağustos 2006: Üniversite öğrencisi Volkan Polat, Avcılar'da iki grup arasında yaşanan kavgadan sonra, olay yerinden kaçmaya çalışırken kendisini kovalayan sivil polislerin kurşununa hedef oldu. Polat'ın, kendisini kovalayan polisleri karşı gruptan sandığı ve arkadaşısını cep telefonundan arayıp "Beni kovalıyorlar, ateş ediyorlar" dediği belirtildi.

¹⁰ Alkan, Türker. "Kusursuz polisler", *Radikal*, 27.11.2007

27 Ağustos 2006: Balıkesir'de polisin kontrolünde alkollü çıkınca kaçmaya çalışan Halil Bulut, araca açılan ateş sonucu öldü. Resmi açıklamada, polislerin arabanın tekerleklerine ateş açtığı ancak, Bulut'un göğsünden vurulduğu bildirildi.

3 Ekim 2006: Adana Ceyhan'da "dur" ihtarına uymayan Murat Kasap, öldürüldü. Yakınları, Kasap'ın ehliyeti olmadığı için kaçtığı, yanındaki arkadaşının polisleri, "Ben onu size getiririm, ateş etmeyin" demesine rağmen polislerin ateş açtığını öne sürdü.

12 Aralık 2006: Adana'da bir arabadan hırsızlık yapmaya çalıştığı öne sürülen Uğur Çetin polise ateş açıp kaçmaya çalışırken, polis Y.K. tarafından sırtından vuruldu.

14 Mart 2007: Bahçelievler'de hırsızlık yaptığı öne sürülen bir kişi, öldürüldü. Resmi açıklamada, polisin "Dur" ihtarında bulunduğu bu kişinin, kendisini bekleyen arabaya doğru koştuğu, bu sırada arabadakilerin polise ateş açtığı ileri sürüldü.

7 Nisan 2007: Ankara'da polis memuru İ. A., çocuğunu görmek için gittiği kayınpederinin evinde eşini, 2 yaşındaki oğlunu, kayınvalidesi ve kayınpederini öldürüp intihar etti.

11 Mayıs 2007: Fındıkzade'de sivil plakalı arabadaki bomba imha uzmanı ekip, "Dur" ihtarına uymadığı öne sürülen arabaya ateş açtı, Aytekin Arnavutoğlu öldü. Polis B.E. tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

Polis şiddetine örnek olarak Kasım ayında yaşanan olaylardan ilki Feyzullah Ete'nin vurulması olayıydı. Feyzullah Ete İstanbul Avcılar'daki parkta arkadaşları ile bira içerken Avcılar Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şubesi'nde görevli sivil polis ekibi tarafından sorgulandı. Feyzullah Ete ve arkadaşı Ali Oturakçı polisleri 'Biz bu mahallede oturuyoruz' diye cevap verdi. Bu cevabın üzerine polis memurunun Ete'yi zorla kaldırmaya çalışması yüzünden çıkan tartışmada Ete'nin polis memurunun göğsüne attığı tekme yüzünden yaşamını yitirdiği öğrenildi. Hastaneye gelmeden önce yaşamını yitiren Ete'nin kesin ölüm nedenini Adli Tıp raporunun belirleyeceği ifade edildi. Feyzullah Ete'nin ölüm nedeni kesin olarak belli olmamasına rağmen *Sabah* haberi 'Polisten öldüren tekme' başlığı ile yayımlandı.

Feyzullah Ete'nin vurulması olayında İstanbul Emniyet Teşkilatı'ndan ise bir itiraf geldi. "Avcılar'da Feyzullah Ete'nin parkta otururken polis tekmesiyle öldürülmesiyle ilgili bir köşe yazısına cevap yazan İstanbul Emniyeti, tutuklanan polis memurunun 'kastı aştığını' kabul etti: "Tamamen yasal yetki ve göreve dayanarak yapılan işlem neticesinde kastı aşan bir olay meydana gelmiş ve bir vatandaşımız maalesef hayatını kaybetmiştir." Emniyet, Ete ve arkadaşlarının polisin kanunu uygulamaya çalışmasına mukavemet ettiklerini ve 'görevi yaptırmamak için direndiklerini' savundu."¹¹ *Radikal*'e göre, Emniyet Müdürlüğü'nün kastı aştıklarını itiraf etmelerinin sebebi polislerin şiddet kullandıkları iddia edilen vakaların ciddi bir biçimde artması sonucu medyada ve kamuoyunda oluşan olumsuz kanıdır. Aynı haberde geçen yıl Fatih'te Aytekin Arnavutoğlu isimli genci polislerin kovalaması ve kovalama(cı) sırasında 1983 doğumlu Arnavutoğlu'nun vurularak öldürüldüğü hatırlatıldı. Arnavutoğlu'nu vuran polis memuruna "ceza

¹¹ *Radikal*, 29.11.2007

sorumluluğunu kaldıran nedenlerle ilişkin kast olmaksızın aşılması suretiyle adam öldürmekten” bir-beş yıl ceza istemi ile sürdürülen davanın ikinci duruşmasındaki gelişmeler de haberde yer aldı. Bu ve benzeri gelişmeler ışığında mercek altında kalan İstanbul Emniyet Teşkilatı genel savunusu bir kenara koyarak Ete olayında hatalı olduğunu itiraf etti.

Oldukça yankı uyandıran bir diğer vaka ise İzmir’in Bornova ilçesinde Baran Tursun adlı genç sürücünün alkollü araç kullanırken polisin dur ihtarına uymayarak aracını sürmeye devam ettiği için polis tarafından ateş açılması ve Tursun’un hayatını kaybetmesiydi. Yaklaşık bir hafta boyunca Tursun’un ölümü ile ilgili soruşturma ve tutuklamalar sürdü ve bu süreçte medya Emniyet Teşkilatı’nı yakından izledi. Genç sürücünün arkadaşları ve görgü tanıklarının ifadelerine dayanarak Tursun’un aracını durdurmaya çalışan polislerin barikat kurmadıkları ve yeterince uyarı yapılmadığı bilgisi kamuoyu ile paylaşıldı. Ayrıca Tursun’un babası ve ailesi ile ilgili detaylar, arkadaşlarının Tursun ile ilgili anıları da haberlerin büyük bir parçasını oluşturdu. Karşıyaka Emniyet Müdürlüğü asayiş ekibinden görevli iki polisten O.A. tutuklandı. Böylece genç bir vatandaşın talihsiz ölümü üzerinden polis memurlarının korumakla yükümlü olduğu vatandaşları taciz ettikleri ya da yaşamlarını tehdit ettikleri kanısı oluştu.

‘Münferit olaylara’ bir başka örnek de İstanbul Yenibosna’da yaşandı. 7 Ekim’de Zafer Mahallesi’nde *Yürüyüş* adlı sol eğilimli bir derginin satışını yapan grubun içinde olan Ferhat Gerçek, polislerin grup arasından Ersin Kıp’i tutuklama girişiminde buldukları sırada kaçarken sırtından vuruldu. Gerçek’in kaçarken vurulması ve felç olması olayla ilgili duruşmada ikinci plandaydı. Ferhat Gerçek’in avukatı Taylan Tanay duruşmayı yürüten savcı Engin Yetik’in olayda Gerçek’in polis memurları tarafından vurulması yerine *Yürüyüş* dergisini satan grubun polis memurlarına taş atmasını ön plana çıkardığı için müvekkilinin hakkının etkin bir biçimde aranmadığını vurguladı. *Radikal*’deki habere göre duruşmada Gerçek’in nasıl vurulduğuna dair önemli ipuçları verecek olan olay anında giydiği Tişört kaybedildi ve savcı Engin Yetik delilin bulunması için kırk günü aşkın süredir girişimde bulunmadı; Gerçek’i vuran polis memurundan ifade alınmadı; olay yeri incelenmedi ve polis memurları mağdur, *Yürüyüş* dergisini satan gençler ise suçlu olarak adlandırılarak ifadeleri kaydedildi.

Polis şiddetinin kuşkusuz en çarpıcı örneği Festus Okey’in gözaltında ölümüne ilişkin Kasım 2007 sonuna doğru ağırlıklı olarak *Radikal*’e yansıyan haberlerin içeriği güvenlik güçleri ve yargının şaşkıncu ihmallerini gözler önüne serdi. *Radikal*’in 26 Kasım tarihli haberinde “Beyoğlu Emniyet Asayiş Büro Amirliği’nde Nijeryalı Festus Okey’in 20 Ağustos 2007’de polis kurşunuyla öldürülmesiyle ilgili dava dosyasını inceleyen Çağdaş Hukukçular Derneği (ÇHD) İstanbul Şubesi avukatları, adalet skandalı yaratmaya aday bir belgeyle karşılaştılar.” Belgede Okey’in öldürüldüğü gün zabıt tutanağını hazırlayan kişi Okey’in katil zanlısı polis memuru Cengiz Yıldız olduğu yazılıydı. Okey’in vurulması savcılığa 3 saat geç haber verildiğini bildiren ÇHD’li avukatlar bu süre içinde dava ile ilgili önemli delillerin de imha edildiği iddiasını öne sürdü. Avukatların diğer iddiaları da şöyledir: “Yıldız’ın parmak izleri alındığında elinde barut izi bulunmamıştır.” Şüphelinin elini yıkadığı ihtimalini ortaya koyan bu iddia Emniyet Müdürlüğü’nün önemli bir ihmaline işaret ediyor. Okey’in nezarethaneye alınmadığı savcılıktaki dosyadaki belgelerle kanıtlanırsa da avukatlar Okey ile beraber tutuklanan Mamina Oga’nın nezarete alındığını ve bu sürede dosyadaki belgelerde belirtildiği gibi nezarethanenin tadilatla olmadığını söylüyor. Emniyet Müdürlüğü’nün kamera kaydı yapmadıklarını belirtmesine rağmen giriş-çıkış ve diğer görüntülerin silinmiş ya da üzerlerine yeniden kayıt yapılmış olmasını yüksek bir olasılık olarak değerlendiren avukatlar ayrıca karakol giriş-çıkış ve hastane

görüntülerinde Festus Okey'in üzerinde görülen gömleğin delillerin arasında olmaması da delillerin karartıldığı ihtimalini ortaya koyuyor.

Festus Okey davasında Beyoğlu Emniyet Müdürlüğü'nde yaşanan olayın ardından polis memurlarının savcılığın soruşturmasını güçleştirecek çeşitli uygulamalarının yanı sıra Okey ile ilgili düşünceleri de endişe vericiydi. *Radikal*'den İsmail Saymaz'ın 27 Kasım tarihli haberine göre sanık polis Cengiz Yıldız, duruşmada hakimi, Okey'in siyahi vatandaş ifadesi ile değil siyahi şahıs ifadesi ile anılması gerektiğini söyleyerek uyardı. Saymaz'a göre polis memuru Yıldız'ın 'bilinçli taksirle adam öldürme' suçunu işlerken gerekçesi Festus Okey'in Türk vatandaşlığına yakışmamasıydı. İlk duruşmada mahkeme, gerçekleştirilen suçu 'kasten adam öldürme' diye değerlendirip Yıldız adına görevsizlik kararı verdi.

Yukarıda da belirtildiği gibi yaşanan tüm vakalar karşısında endişelenen hükümet ve Emniyet Teşkilatı polisin kamuoyundaki algısını onarmak ve polis şiddetinin önüne geçebilmek için bazı adımlar attı. İçişleri Bakanı Beşir Atalay'ın emriyle 81 ildeki polis memurlarına suç anında bile olsa müdahale şekillerini belirleyen bir genelge gönderildi. Zor kullanma yetkisinin suçluya zarar vermek anlamında yorumlanmamasını vurgulayan genelgede hukukun üstünlüğünün ve suç önlenirken müdahalelerin hukuk çerçevesinde değerlendirileceğinin altı çizildi. "Yapılan müdahale sonucunda ortaya çıkan durumun, Polis Teşkilatına güven ve sevgi duygusuna zarar verecek nitelikte olmamasına dikkat edilmesi"¹² gerektiğine yer veren genelge polisin yetkilerinin sınırlarına işaret ederken, suç işleyen polislerin yargılanmasında yaşanan aksaklıklara yanıt vermekten uzaktı.

Dink cinayetinde jandarma soruşturmadan muaf tutuldu

Kasım 2007'de medyaya yansıyan ve aylık raporlarımızda takip ettiğimiz vakalardan son olarak Hrant Dink davası ile ilgili yaşanan gelişmeler düşündürücüydü. 8 Kasım'da *Birgün*'de Hrant Dink'in ailesinin avukatlarının cinayetin azmettiricisi Yasin Hayal'in Trabzon'dayken Dink'i öldüreceklerine yönelik sözlerinin Jandarma İstihbaratı'ndan C.İ. tarafından bilindiğini öğrendikten sonra Trabzon'daki jandarma görevlilerinden aralarında eski İl Jandarma Alay Komutanı Albay Ali Öz'ün de bulunduğu 6 görevli hakkında soruşturma isteminde buldukları haberi yer aldı. Aynı haberde, bu istemi takiben Trabzon Valiliği tarafından bir inceleme başlatıldığı ve görevliler hakkında soruşturma izni verilmediği belirtildi. *Radikal*'in 9 Kasım'daki haberine göre ise 8 jandarma görevlisinden Astsubay O.Ş. ve Uzman Çavuş V.Ş. hakkında görevi kötüye kullanmak suçundan dava açıldı. Yani Albay Ali Öz hakkında soruşturmaya izin çıkmazken düşük rütbeli jandarma subaylarına soruşturma açılmasına ve bu yolla Dink davasının Trabzon kanadında haklarında dava açılan ilk resmi görevliler olarak kaydedilmelerine müsaade edildi. "Haklarında Türk Ceza Kanunu'nun 257'nci maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca Sulh Ceza Mahkemesi'nde dava açılan Astsubay O.Ş. ve Uzman Çavuş V.Ş.'nin Hrant Dink'e yönelik suikast planından önceden haberdar olmalarına rağmen, ihmal gösterdikleri ve görevlerinin gereğini yapmadıkları iddia ediliyor."¹³ Üst düzey resmi yetkililerin koruma altına alındığı Dink davasında daha önce de Trabzon Emniyet Müdürü Ramazan Akyürek ve Reşit Altay'ın aralarında bulunduğu 8 polis hakkında da soruşturmaya gerek olmadığı kararı verilmişti.

¹² "Polise zor kullanım genelgesi", *Sabah*, 29.11.2007

¹³ "Hrant Dink suikastinde 2 askere dava", *Zaman*, 09.11.2007